

en in 1853 zijne vrouw werd. Met haar heeft hij 32 gelukkige jaren doorleefd. Het was een zware slag, toen zij hem in 1885 ontviel, terwijl hij zelf, met den dood voor oogen, aan een hoogst gevaarlijke ziekte leed. Vijf jaren later hertrouwde hij met Mej. Antoinette Ruychaver, een huisvriendin. De oudervreugd heeft hij niet mogen genieten. Maar wij keeren tot het jaar 1853 terug.

Hij verliet de Kweekschool den 20sten Juni, met den hoogsten lof, na verdediging van een Proefschrift, behelzende *Aanteekeningen op eenige plaatsen van het Johannes-evangelie, ter handhaving der echtheid van dat boek*. Het was een kenmerk van den tijd, dat een degelijk en vrijzinnig student toen nog met zulk een verdediging kon optreden. Want hij behoorde tot de vrijzinnigen dier dagen op theologisch gebied. De Groninger school was nog in eere, en zijn leermeester van der Pot was een Groninger met hart en ziel. Ook van der Hoeven was geen bekrompen dogmaticus, al gruwde hij van de ketterijen, die uit Tübingen overwaaiden. De moderne theologie was eerst aan het opkomen; van Leiden ging reeds een heldere klank uit. Niet zelden maakten wij, Amsterdamsche studenten, een uitstap daarheen, om ons aan de voeten van den profeet der nieuwe school, den eenigen Scholten, neer te zetten, wiens *Leer der Hervormde Kerk* in aller handen was.

Dat ook Tiele door den nieuwen geest was aangeblazen, zou welhaast blijken. Hij werd bevorderd tot Proponent en in een van de kleinste gemeenten der Broederschap, te Moordrecht, beroepen, die met de niet minder kleine gemeente Nieuwpoort verbonden was. Ruim twee jaren heeft hij in dien kleinen werkring gearbeid. Voor hem een gezegende tijd. Hier kon hij rustig de kennis, aan de Kweekschool opgedaan, herzien en zich voorbereiden voor den uitgebreiden werkring, die hem wachtte. De vrucht zijner studiën te Moordrecht was een voortzetting van zijn Proefschrift. In 1855 verscheen *Het Evangelie van Johannes, beschouwd als bron voor het leven van Jezus*. Toen in 1856, door de benoeming van Dr. Joannes Tideman tot Hoogleeraar aan het Seminarium, na den dood van Van der Hoeven, een vacature te Rotterdam ontstond, werd Tiele daarheen beroepen en alzoo op eens uit de kleinste in de grootste gemeente der Broederschap verplaatst. Maar, al was hij nog jong, spoedig bleek hij ten volle tot die gewichtige taak te zijn opgewassen. Wel schudden sommigen bedenkelijk het hoofd, zijn leermeester, nu zijn ambtgenoot, niet het minst, toen hij bij zijne intrede, naar aanleiding van 1 Joh. 1 vs. 1 en 3, verklaarde, niet anders te zullen verkondigen dan „wat hij gezien en gehoord en met de handen getast had van het Woord des Levens.” „Wat heeft zoo'n jonge man gezien en gehoord?” riepen de vrienden van het gezag elkaar met een glimlach toe. Hij zelf toonde daarmee het standpunt aan, waarop hij van plan was in Rotterdam te arbeiden. Geen bovennatuurlijke openbaring was de bron, waaruit hij putten zou, maar zijn godsdienstig leven, zooals het zich bij het licht van den Bijbel en door eigen ervaring bij hem ontwikkeld had, zooals het van jaar tot jaar, door aanhoudende studie en door het leven in zijne gemeente, tot voller rijpheid zou